

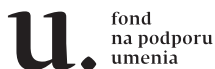
THOMAS
MANN

Smrť
v Benátkách

Smrt v Benátkach

Preložil
Andrej Zahorák

ODEON

Z verejných zdrojov podporil
Fond na podporu umenia.

Thomas Mann
Der Tod in Venedig

Originally published as „Der Tod in Venedig“ by Thomas Mann
Copyright © S. Fischer Verlag Berlin 1913, 1966, 1967 by Katia Mann.
All rights reserved by S. Fischer Verlag GmbH, Frankfurt am Main.

Translation and Afterword © 2025 by Andrej Zahorák
Jacket design © 2025 by Peter Nosál
Slovak edition © 2025 by IKAR, a. s.

ISBN 978-80-575-0268-5

THOMAS
MANN

Smrt'
v Benátkach

Prvá kapitola

Gustav Aschenbach alebo von Aschenbach, ako sa úradne volal od svojich päťdesiatych narodenín, sa v jedno jarne popoludnie roku 19., ktorý nášmu kontinentu po celé mesiace nastavoval hrozivú tvár, znova vybral zo svojho mníchovského bytu na Prinzregentenstraße na dlhšiu prechádzku. Spisovateľ rozdráždený náročnou prácou v dopoludňajších hodinách, ktorá si práve teraz vyžadovala maximálne opatrnú, rozvážnu, dôraznú a presnú vôľu, nedokázal ani po obede zastaviť hnací stroj tvorby vo svojom vnútri, *motus animi continuus*, v ktorom podľa Cicera spočíva podstata výrečnosti; nepomohol mu ani ulavujúci spánok, ktorý by sa mu s čoraz opotrebovanejšími silami tak veľmi zišiel aj počas dňa. Hneď ako vypil čaj, vybral sa von v nádeji, že čerstvý vzduch a pohyb mu urobia dobre a pomôžu mu zmysluplne prežiť večer.

Bol začiatok mája a po sychravých týždňoch nastalo klamlivé leto. V anglickej záhrade, hoc iba jemne zakvitnutej, viselo dusno ako v auguste, v blízkosti mesta bola preplnená kočmi a ľuďmi. Pri Aumeisterovi, kam ho zaviedli čoraz tichšie cesty, sa Aschenbach nachvíľu zadíval na rušnú záhradnú reštauráciu, pri ktorej stálo niekoľko drožiek a kočov, a spolu so zapadajúcim slnkom odtiaľ zamieril domov. Nešiel cez park, ale po lúke, a keďže ustal a k Föhringu sa blížila búrka, počkal pri Severnom cintoríne na električku, ktorou sa odvezie rovno do mesta.

Osud zariadil, že na zastávke ani v jej okolí nebolo živej duše. Ani na vydláždenej Ungererstraße, po ktorej sa osamelo

tiahli koľajnice smerom k Schwabingu, ani na Föhringer Chaussee, nikde ani jediného koča. Za plotmi kamenárstiev, kde kríže s pomníkmi určenými na predaj vytvorili neobývané pohrebisko, sa nič nehýbalo, a byzantská stavba domu smútku na opačnej strane mlčky stála v odlesku končiaceho sa dňa. Na jej priečelí, vyzdobenom gréckymi krížmi a posvätnými obrazmi vo svetlých farbách, symetricky usporiadané zlaté citáty z Písma hlásali, ako tam ľudia „vstupujú do Božieho príbytku“ alebo „svetlo večné nech im svieti“. Pri čítaní týchto formuliek našiel Aschenbach niekoľko minútové rozptýlenie, svoj duchovný zrak nechal unášať ich prenikavou mystikou, a keď precitol, v stĺporadi nad dvomi apokalyptickými zvieratami strážiacimi vonkajšie schodisko uvidel muža, ktorého nie celkom obyčajný zjav nasmeroval jeho myšlienky úplne inam.

Nevedno, či muž prišiel bronzovými dvermi zvnútra sieňe alebo nebadane zvonku. Aschenbach sa nad tým veľmi nezamýšľal, no prikláňal sa skôr k prvej možnosti. Muž bol stredne vysoký, štíhly, bez fúzov, zato s výrazným tupým nosom, ryšavý typ s mliečnou, pehami posiatou pleťou. Očividne nemal bavorské korene, najmä široký slamený klobúk s rovným okrajom, nasadený na hlave, dodával jeho vzhľadu cudzokrajný a vzdialený nádych. Pravdaže, na pleciach mal typický batoh, oblečenú žltkastú súpravu zrejme z lodénu a sivú pláštenku prehodenú cez ľavé predlaktie. V pravej ruke držal palicu so železným hrotom, šikmo zapichnutú do zeme, bokom sa opieral o jej rukoväť a mal prekrížené nohy. Hlavu držal vzpriamene, na dlhom krku vyčnievajúcim zo športovej košeľe mu nápadne vystupoval odhalený ohryzok. Ostro a sľedivo hľadel do diaľky bezfarebnými očami s ryšavými mihalnicami, medzi ktorými sa tiahli dve zvislé energické vrásky, ktoré sa veľmi nehodili k jeho krátkemu ohrnutému nosu. Takto, azda aj pre jeho vyvýšený a vyvyšujúci sa postoj,

z neho vyžarovalo niečo panovačne pohrdavé, odvážne či dokonca divoké; či už sa škľabil do zachádzajúcich slnečných lúčov alebo v dôsledku trvalého telesného znetvorenia, jeho pery sa zdali priúzke, mal ich úplne stiahnuté, až sa medzi nimi cerili po ťasná obnažené veľké biele zuby.

Je možné, že keď si Aschenbach sčasti roztržito, sčasti zvedavo premeriaval neznámeho, zabudol na spôsoby. Zrazu si totiž uvedomil, že muž mu bojovne opätuje pohľad, hľadá mu priamo do očí, odhodlaný dohnať vec do krajnosti a prinútiť ho sklopiť zrak, až to bolo Aschenbachovi trápne. Odvrátil sa teda a kráčal popri plote s odhodlaním, že si muža už nebude všímať. V nasledujúcej minúte naňho zabudol. Či na jeho predstavivosť zapôsobili pútnické rysy cudzinca alebo bol v hre nejaký fyzický či psychický vplyv, prekvapený si uvedomil, ako sa mu zvláštne rozširuje vlastné vnútro, uvedomil si zblúdený nepokoj, mladícku, dychtivú túžbu po diaľkach, pocit živý a nový alebo skôr taký, od ktorého si už dávno odvykol a ktorý upadol do zabudnutia, až s rukami za chrbtom a s pohľadom upretým k zemi zastal, aby pochopil jeho podstatu a zámer.

Ozvala sa v ňom túžba cestovať, nič viac; objavila sa ako záchvat vystupňovaný do vášne, či dokonca do zmyslového klamu. Jeho dychtivosť dostala oči, jeho fantázia, neupokojená po hodinách práce, vytvárala obrazy všemožných divov a hrôz rozmanitého sveta, ktoré túžila uvidieť – videl krajinu, tropické močiare pod hustou hmlou, vlhké, bujné a obrovské, pravekú divočinu pozostávajúcu z ostrovov, močarín a bahnistých vôd v riečnych ramenách; videl, ako sa z bujného papradia, z plôch pokrytých veľkými, prekypujúcimi a zvláštne kvitnúcimi rastlinami nablízku i v diaľke dvíhajú chlpaté kmene paliem, videl, ako čudesne znetvorené stromy vnárajú svoje korene do zeme, do stojatých zelenkastých vôd, kde medzi mliečnobielymi kvetmi veľkými ako misy

postávajú v plytčine cudzokrajné vtáky na vysokých nohách, s neforemnými zobákmi, nehybne sa pozerajú nabok, a medzi hrčavými trstinami bambusovej húštiny zazrel žiariace oči číhajúceho tigra – cítil, ako mu od zdesenia a záhadnej túžby bije srdce. Vzápätí obraz zmizol, Aschenbach pokrútil hlavou a pokračoval v ceste popri plote kamenárstva.

Minimálne odvtedy, ako mal prostriedky, aby si mohol dosýta užívať cesty po svete, považoval cestovanie iba za hygienické opatrenie, ktoré z času na čas treba prijať aj napriek osobnému názoru a náklonnosti. Príliš zaneprázdnený úlohami, ktoré mu dávalo vlastné ja a európska duša, príliš zaťažený povinnosťou tvoriť a odmietaním rozptýlenia, nestal sa milovníkom rôznorodosti okolitého sveta, ale uspokojil sa so znalosťami o zemskom povrchu, ktoré dnes môže získať každý bez toho, aby musel opustiť svoj kruh. Nikdy sa ani len nepokúsil odcestovať z Európy. Najmä odkedy sa jeho život pomaly skláňal, odkedy sa obával, že nestihne dokončiť svoje dielo – obavu, že čas vyprší skôr, než stihne splniť svoju úlohu a naplno sa jej oddať, predsa nemôže odbiť mávnutím ruky ako obyčajný vrtoch, jeho vonkajšie bytie sa takmer výlučne obmedzovalo na krásne mesto, ktoré sa stalo jeho domovom, a na drsné vidiecke sídlo v horách, kde trávil daždivé letá.

To, čo sa ho tak náhle a neskoro zmocnilo, čoskoro zmiernil a napravil rozum a dlhoročné sebaovládanie. Zaumienil si, že pred odsťahovaním na vidiek privedie dielo, pre ktoré žil, do istého bodu. Predstava cestovania po svete, ktorá by ho celé mesiace odpúťovala od práce, sa mu zdala príliš ľahkomyselná a nebola v súlade s jeho plánom, neprichádzala vážne do úvahy. A predsa chápal, prečo pokušenie prišlo tak nečakane. Išlo o nutkanie uniknúť, priznal si, túžbu po vzdialenom a novom, dychtivosť po oslobodení, uvoľnení a zabudnutí – túžbu uniknúť od práce, od miesta každodennej strnulej, chladnej a zanietenej služby. Síce ju miloval rovnako

ako vyčerpávajúci, každý deň nanovo začínajúci boj vytrvalej a hrdej, často skúšanej vôle s narastajúcou únavou, o ktorej sa nikto nesmel dozvedieť a ktorá sa nesmela na diele za žiadnych okolností odraziť, dielo nesmelo vykazovať ani náznak zlyhania či nedbanlivosti. Avšak zdalo sa mu, že je rozumné príliš netlačiť na pílu, nedusiť živo prepukajúcu túžbu. Pomyslel si na svoju prácu, na miesto, kde ju dnes rovnako ako včera musel zanechať, ktoré sa nechcelo podrobiť trpezlivej opatere ani rýchlemu zásahu. Znova o ňom premýšľal, snažil sa preraziť alebo odstrániť zábranu, ale s mrazivým odporom sa napokon vzdal útoku. Nebolo to obzvlášť ťažké, ochromovali ho skôr pochybnosti nechuti vyplývajúce z náročnosti, ktorá sa ničím nedala uspokojiť. Už odmlada vnímal náročnosť ako podstatu a najvnútornejšiu vlastnosť talentu, práve v jej záujme krotil a schladzoval svoje city, pretože vedel, že sa zvyknú uspokojiť s bezstarostnou približnosťou a polovičatou dokonalosťou. Mstí sa mu zotročený cit tým, že ho opustil, že sa zdráha nieť a povznášať jeho umenie, že mu zobral všetku rozkoš a nadšenie z formy a výrazu? Nie, jeho tvorba nebola zlá; minimálne v tom spočívala výhoda jeho veku, v každom okamihu si bol istý svojím majstrovstvom. Hoci národ si jeho dielo vážil, on sa z neho netešil; akoby mu chýbala ohnivá a hravá povaha, tento výtvor radosti je pre svet oveľa dôležitejší než akýkoľvek vnútorný obsah, akákoľvek významná prednosť. Báľ sa leta na vidieku, sám v malom dome so slúžkou, ktorá mu varila, a sluhom, ktorý mu nosil jedlo; báľ sa dôverne známych tvárí horských štítov a skalných stien, ktoré znova obklopia jeho nespokojnú pomalosť. Potrebuje zmenu, trochu improvizácie, trochu pokoja, potrebuje nasať vzduch diaľky a získať novú krv, aby bolo leto znesiteľné a plodné. Tak teda dobre, bude cestovať. Nie príliš ďaleko, nie až k tigrom. Noc v lôžkovom vozni, tri či štyri týždne oddychu niekde v letovisku na pôvabnom juhu...

Takto premýšľal, kým z Ungererstraße prichádzala rachotiaca električka, a pri nastupovaní sa rozhodol, že si večer preštuduje mapy a cestovný poriadok. Na plošine mu napadlo poobzerať sa po mužovi v slamenom klobúku, dôvodu zdržania so závažnými dôsledkami. No nevidel ho, nebol na predošlom mieste, ani na ďalšej zastávke, ani v električke.

Druhá kapitola

Autor zrozumiteľnej a rozsiahlej epopeje o živote Fridricha Pruského; trpezlivý umelec, ktorý usilovnosťou utkal románový gobelín s názvom *Maja*, bohatý na postavy, spájajúci rozmanité ľudské osudy do tieňa jedinej myšlienky; autor výbornej poviedky *Úbožiak*, ktorá ukázala vďačnej mladej generácii možnosť mravného odhodlania bez najhlbšieho poznania; napokon (a tým sú diela, ktoré napísal v zrelom veku, stručne vymenované) autor vášnivej rozpravy *Duch a umenie*, ktorej sila, usporiadanosť a antitetická výrečnosť prinútila skúsených posudzovateľov, aby ju zaradili hneď vedľa Schillerovho filozofického spisu *O naivnej a sentimentálnej poézii*. Gustav Aschenbach sa narodil v L., v krajskom meste sliezskej provincie ako syn vyššieho súdneho úradníka. Jeho predkovia boli dôstojníci, sudcovia, úradníci, muži, ktorí v službách kráľa a štátu viedli zdržanlivý, slušný a skromný život. Vrúcnejšia duchovnosť sa medzi nimi prejavila v osobe kazateľa; vznetlivejšiu a zmyselnejšiu krv rodina získala v predchádzajúcej generácii vďaka básnikovej matke, dcére českého kapelníka. Po nej zdedil črty cudzej rasy. Pod zrod umelca sa podpísalo spojenie formálnej, triezvej svedomitosti s temnejšími, ohnivejšími impulzmi. Výnimočného umelca. Celá bytosť ho predurčovala k sláve, a hoci na začiatku nebol dostatočne zrelý, spoločnosť ho za zrelého a šikovného považovala pre jeho rozhodnosť a osobitý prejav. Meno si vybu-
doval už ako gymnazista. O desať rokov si osvojil schopnosť reprezentovať od písacieho stola a spravovať vlastnú slávu

v listoch, ktoré museli byť stručné (veď na úspešného a dôveryhodného muža sa kladú mnohé nároky), no prejavoval v nich láskavosť a dôležitosť. Ako štyridsiatnik vyčerpaný namáhavou a nestálou prácou musel každý deň zdolávať poštu prichádzajúcu z rôznych kútov sveta.

Jeho talent, vzdialený od banálnosti i výstrednosti, si dokázal získať dôveru širokého publika a zároveň obdiv a podporu náročných. Keďže už ako mladý bol z každej strany vedený k tomu, aby podal výkon, a to mimoriadny, nikdy nepoznal nečinnosť, bezstarostnosť mladosti. Keď ako tridsaťpäťročný vo Viedni ochorel, istý pozorovateľ s dobrým okom o ňom vyhlásil: „Nože sa pozrite! Aschenbach odjakživa žil iba takto,“ a pevne zovrel prsty ľavej ruky do päste; „nikdy nie takto,“ a roztvoril dlaň a spustil ruku cez operadlo kresla. Naozaj trafil klinec po hlavičke. Poukazovalo to na Aschenbachovu statočnosť a mravnosť, pretože jeho povaha bola k robustnosti a neustálemu napätiu iba povolávaná, nie však zrodená.

Lekári nariadili, aby chlapec nechodil do školy a vzdelával sa doma. Vyrastal sám, bez kamarátov, napriek tomu skoro zistil, že patrí k pokoleniu, v ktorom nie talent je vzácnosťou, ale fyzický základ potrebný na jeho naplnenie; k pokoleniu, ktoré zo seba vydáva to najlepšie čo najskôr, a iba málokedy sa talent dožije vysokého veku. Jeho obľúbené motto znelo „vydržať“, vo svojom románe o Fridrichovi videl iba apoteózu tohto príkazu, považoval ho za vzor trpiteľsko-činnej cnosti. Túžobne si želal, aby sa dožil vysokého veku, veď oddávna si myslel, že skutočne veľkým, obsiahlym a úctyhodným možno nazvať iba umenie, ktorému je dopriate, aby bolo plodné na všetkých úrovniach ľudskej existencie.

Keďže chcel dokráčať ďaleko, a úlohy, ktoré mu naložil talent, niesol na slabých pleciach, nevyhnutne potreboval disciplínu. Tú, našťastie, zdedil z otcovej strany. V štyridsiatke či v päťdesiatke, vo veku, keď sa iní už rozptyľujú, snívajú

a pokojne presúvajú svoje veľké plány, začínal deň tým, že si oblieval hrud' a chrbát studenou vodou. Skoro ráno dve až tri hodiny zanietené a svedomito pracoval nad rukopisom vo svetle dvoch vysokých voskových sviec v strieborných svetelníkoch a obetoval umeniu silu, ktorú načerpal počas spánku. Bolo ospravedlniteľné, vlastne to znamenalo víťazstvo jeho mravného postoja, keď ľudia, ktorí nepoznali svet románu *Maja* či rozsiahly epos rozvíjajúci Fridrichov hrdinský život, považovali jeho diela za výsledok nahromadenej sily a výdrže. V skutočnosti však veľkosť týchto diel spočívala v navrstvovaní drobnej každodennej práce zo stoviek jednotlivých inšpirácií. Práve preto boli jeho diela vo svojej celistvosti a v každom detaile také dokonalé, pretože autor celé roky zotrval v napätí jedného a toho istého výtvoru, so silou vôle a húževnatosťou podobnou tej, ktorá dobyla jeho rodnú provinciu, a písaniu venoval len tie najlepšie a najproduktívnejšie hodiny.

Aby významné dielo ducha dokázalo hlboko zapôsobiť, musí existovať skrytá príbuznosť, respektíve zhoda medzi osobným osudom pôvodcu a všeobecným osudom jeho generácie. Ľudia nevedia, prečo nejaké umelecké dielo preslávia. Od znalcov majú ďaleko, avšak veria, že v diele odhalili stovky predností, len aby tým ospravedlnili svoju zanietenosť; skutočným dôvodom ich uznania je však niečo neodhadnuteľné: sympatia. Aschenbach to raz otvorene povedal, že takmer všetko veľké, čo jestvuje, jestvuje akoby napriek niečomu, že to vzniklo napriek smútku a trápeniu, chudobe a opustenosti, fyzickej slabosti, neresti, vášni a tisícom ďalších prekážok. Nešlo však iba o obyčajnú poznámku, bola to skúsenosť, vzorec jeho života a slávy, kľúč k jeho dielu; nemožno sa teda čudovať, že taký bol aj mravný charakter jeho postáv a ich vonkajšia črta.

O novom type hrdinu, opakujúcim sa v rôznych individuálnych zjavoch, ktorého spisovateľ uprednostňoval, jeden

múdry analytik už dávno písal ako o koncepte „intelektuálnej a mladíckej mužnosti, ktorá pokojne stojí v hrdej zahanbenosti a zatína zuby, zatiaľ čo jej telom prenikajú meče a kopije“. Bolo to krásne, duchaplné a exaktné, napriek zdanlivo prílišnej pasívnosti. Veď zachovať si v osudovej chvíli postoj, byť pôvabný počas utrpenia, neznamená iba znášať; je to aktívny výkon, pozitívny triumf, a postava Sebastiana je tým najkrajším symbolom, ak nie umenia celkovo, tak rozprávačského umenia určite. Keby sme nahliadli do sveta tohto rozprávania, uvideli by sme elegantné sebaovládanie, ktoré do poslednej sekundy skrýva pred zrakom okolitého sveta podkované vnútro a biologický rozklad; žltú ohavnosť ukrivdenú zmyslami, ktorá dokáže z tlejúceho vnútorného ohňa rozduchať plameň, povzniesť sa k moci v ríši krásy; bledú bezmocnosť, ktorá čerpá silu zo žeravej hĺbky ducha, aby prinútila samopašný národ padnúť k nohám kríža, k svojim nohám; vlúdny postoj v holej a prísnej službe formy; predstieraný, nebezpečný život, rýchlo sa vyčerpávajúcu túžbu a umenie rodeného podvodníka. Pri pozorovaní takéhoto osudu a mnohých podobných by mohli vyvstať pochybnosti, či vôbec existuje iné hrdinstvo než hrdinstvo slabosti. Aké hrdinstvo by však bolo príznačnejšie pre dobu než toto? Gustav Aschenbach bol básnikom všetkých, ktorí pracujú priam do vyčerpania, všetkých preťažенých, už vysilených, ale ešte stále vzpriamených, všetkých moralistov výkonnosti, všetkých útlych vzrastom, s nedostatkom prostriedkov, ktorí si zanielou vôľou a rozumným počínaním aspoň na čas vydobyjú vplyv a veľkosť. Je ich veľa, týchto hrdinov doby. A všetci sa v jeho diele spoznávali, našli sa v ňom potvrdení, povznesení, ospevovaní, boli mu za to vďační a velebili ho.

Keď bol mladý, býval drsný, viackrát sa verejne potkol, dopustil sa omylov, skompromitoval sa, v jeho prejave i diele chýbala taktnosť i rozvaha. Avšak získal si dôstojnosť, podľa

jeho názoru je k nej prirodzene pobádaný každý veľký talent ako bodaním ostňa; dá sa povedať, že aj celý jeho vývoj predstavoval vedomý a vzdorovitý vzostup k dôstojnosti, prekonávajúci všetky zábrany pochybnosti a irónie.

Diela živé, duchovne umiernené a hmatateľné, dokážu nadchnúť masy mešťanov, avšak vášnivú, nespútanú mládež upútajú iba problémy – a Aschenbach bol problematický a tiež nespútaný ako každý mladý človek. Holdoval duchu, bil sa o poznanie, mlel zasiat, odhaľoval tajomstvá, podozrieval talent, zrádzal umenie – a zatiaľ čo jeho diela zabávali, povznášali a vzpružovali pôžitkárov, dvadsiatnikom tento mladý umelec vyrážal dych svojimi cynickými výrokmi o spornej povahe umenia i samotnej umeleckej činnosti.

No ako zdá sa, ušľachtilý a snaživý duch sa pri ničom neotupí rýchlejšie a dôkladnejšie, než pri náraze na dráždivé a trpké čaro poznania; je pritom isté, že aj tá najsvedomitejšia záдумčivá dôslednosť mladíka je iba kvapkou v porovnaní s hlbokým odhodlaním muža, z ktorého sa stal majster, popierať poznanie, odmieťať ho, prehliadať so vztýčenou hlavou, ak by čo len náznakom mohlo ochromiť, zastrašiť či ponížiť vôľu, čin, pocit alebo dokonca vášeň. Ako inak by sa dala interpretovať jeho známa poviedka *Úbožiak*, než ako výbuch odporu voči nemiestnemu psychologizmu doby, stelesnenému v postave slabého napoly hlupáka a napoly darebáka, ktorý si úskočne privlastní osud tým, že z nemožnosti, skazenosti a etickej slabosti vženie svoju ženu do náručia neskúseného mladíka, hlboko presvedčený, že sa smie dopúšťať takýchto podlostí? Sila slova, ktorou sa zavrchovalo zavrhnutie hodné, hlásala odklon od akejkoľvek morálnej nerozhodnosti, od sympatizovania s priepasťou, bola odmietnutím laxného prejavu súcitu, že všetko pochopiť znamená všetko odpustiť. A to, čo sa tu pripravovalo, či skôr už uskutočňovalo, bol „zázrak znovuzrodenia

bezprostrednosti“, ktorý sa o niečo neskôr s tajomným dôrazom výslovne spomínal v jednom z autorových dialógov. Zvláštna súvislosť! Išlo o duchovný dôsledok Aschenbachovho „znovuzrodenia“, novej dôstojnosti a prístnosti, keďže približne v tom istom čase sa nadmerne zosilnil jeho zmysel pre krásu, ušľachtilú čistotu, jednoduchosť a pravidelnosť formy, ktoré odvtedy dodávali jeho dielam výrazný, ba priam žiadaný charakter majstrovstva a klasickosti? Lenže morálna odhodlanosť mimo vedomia uvoľňujúceho i brzdiaceho poznanie – neznamená opäť zjednodušovanie, mravnú naivnosť sveta a duše a tým aj posilňovanie zla, zákazov a mravných neprístojností? Nemá náhodou forma dve tváre? Nie je náhodou mravná a zároveň nemravná – mravná ako výsledok a výraz disciplíny, ale aj nemravná, ba dokonca protimravná, pokiaľ má v povahe morálnu ľahostajnosť a veľmi sa snaží, aby sa mravnosť sklonila pod jej hrdým a absolútnym žezlom?

Tak či onak, vývoj je osud; avšak ako má vývoj sprevádzaný účasťou a dôverou širokej verejnosti prebiehať inak, než ako vývoj bez lesku a záväznosti slávy? Len večné bohémstvo považuje za nudné a posmieva sa, keď veľký talent vyrastie z kukly libertínstva, keď začne dôrazne vnímať dôstojnosť ducha a osvojí si dvorské mravy osamelosti, plnej nikým neuľahčovaných, tvrdých individuálnych bojov a utrpenia, ktorou si nakoniec zabezpečí moc a úctu medzi ľuďmi. Mimochodom, koľko hry, vzdoru a pôžitku je v sebaútváraní talentu? Do tvorby Gustava Aschenbacha sa časom dostalo čosi úradne výchovné, z jeho štýlu sa v neskorších rokoch vytratila bezprostredná odvaha, subtilný nový odtieň, nahradila ho ustálenosť vzorov, vybrúsená tradičnosť, neporušenosť, formálnosť, ba až šablónovitosť, a podobne, ako sa hovorí o Ľudovítovi XIV., starnúci Aschenbach vylúčil zo svojho jazyka všetky nízke slová. Školský úrad vtedy zaradil výber